

5

IN

AMSTERDAM

JULI 2017

PRO

OP WEG NAAR
2030

GRESS

Amsterdam in Progress

Amsterdam in Progress is een burgerdenktank die concrete plannen ontwikkelt om balans in de stad te stimuleren. Veel Amsterdammers hebben last van drukte en toerisme in de stad. De komende jaren zal het nog drukker worden: bijvoorbeeld het aantal passagiers dat Schiphol aandoet, groeit naar verwachting van 60 miljoen in 2015 naar minimaal 110 miljoen in 2050. De problemen rondom balans, drukte en toerisme in de stad zijn complex en roepen emoties op. Amsterdam heeft grote economische belangen bij toerisme, maar deze staan steeds vaker op gespannen voet met het dagelijks leven van mensen in de stad.

Amsterdam in Progress (AiP) is een groep betrokken Amsterdammers die constructieve oplossingen aandraagt – voor nu en in de toekomst. In aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen van 2018 zal AiP verschillende plannen en oplossingen publiceren, waaronder deze: *Amsterdam op weg naar 2030*.

Uitgangspunten zijn telkens:

- 1+1+1 – een balans tussen bewoners, bedrijven en bezoekers, passend bij de menselijke maat van Amsterdam.
- Flexibel – de stad verandert snel en dat vraagt om oplossingen die kunnen mee veranderen.
- Vrijheid & Diversiteit – kernwaarden van de stad, met alle voor- en nadelen van dien.

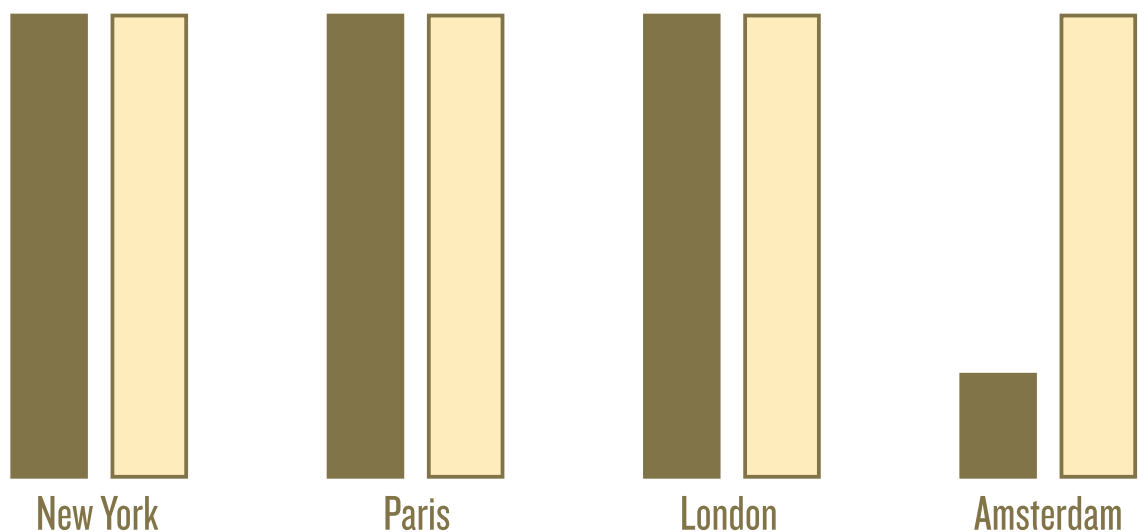
Voorafgaand aan de gemeenteraadsverkiezingen toetst AiP de plannen van alle politieke partijen aan de mate waarin balans in Amsterdam wordt gestimuleerd. Ook deze ‘Balanswijzer’ zal door AiP gepubliceerd worden.

3

Amsterdam op weg naar 2030

“Wat is er gebeurd met deze stad?” riep iemand die zelf lange tijd in Amsterdam heeft gewoond, en jaren niet in de binnenstad was geweest, onlangs ontzet na een wandeling van het Centraal Station naar de Noordermarkt. De afgelopen jaren is er inderdaad veel veranderd in de stad, heel veel. En niet in alle opzichten ten goede, zeker niet in de ogen van veel bewoners van de (binnen)stad.

Amsterdam is populair, populairder dan ooit. Over het exacte aantal bezoekers en toeristen die de stad aandoen zijn de cijfers niet eenduidig. Wel kunnen we hoe dan ook concluderen dat ‘enorm veel’ geen understatement is. En ook dat die aantallen de laatste jaren explosief zijn gestegen. Natuurlijk zijn we vereerd dat zoveel mensen geïnteresseerd zijn in onze relatief kleine stad. Qua identiteit lijkt Amsterdam zich soms te kunnen meten met New York, London of Parijs. Maar qua omvang is dat geenszins het geval. En daar zit ‘m nu juist de crux.

(Bron: Floris Alkemade, rijksbouwmeester)

■ Size □ Identity

Amsterdam is een *wereldstad in pocketformaat*, zo promoten bestuurders de stad. Maar dat pocketformaat is wel een gegeven, en vooral ook een kwaliteit die gekoesterd moet worden. We zijn niet tegen groei of verandering, en willen ook zeker niet alles koste wat kost behouden. Maar we zullen onze hersens moeten kraken over de vraag: hoe zorgen we ervoor dat de groei niet ten koste

gaat van de leefbaarheid en de aantrekkelijkheid van onze stad?

In deze visie 'Amsterdam op weg naar 2030' laten we zien hoe onze stad er, in 2030 wat Amsterdam in Progress betreft, zou moeten uitzien. Dat lijkt ver weg, maar om te kunnen anticiperen moeten we ons nu al bewust zijn van de ontwikkelingen die op ons pad kunnen komen en ons de vraag stellen in hoeverre we die ontwikkelingen wenselijk vinden. Dat vraagt om een visie, gebaseerd op gedeelde waarden en fundamentele keuzes. Een visie die richting geeft. Niet alleen burgers hebben daar behoefte aan, maar ook de politiek. En laten we daar nou graag een handje bij helpen.

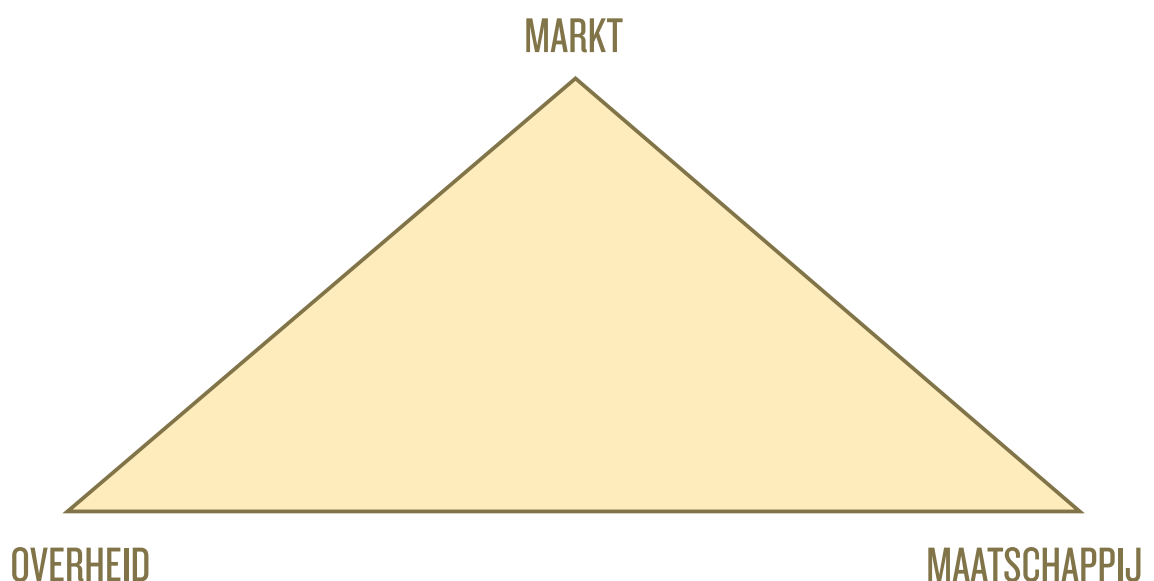
De huidige koers

De trend van groei is in Amsterdam al langer gaande. Een gestage groei van het aantal inwoners, maar vooral een groei van het aantal bezoekers: dag- en verblijfbezoekers uit binnen- en buitenland. De Werelderfgoedstatus van de grachtengordel (2010) en de heropening van de grote musea (2012) hebben hieraan bijgedragen, evenals een uiterst succesvolle marketingcampagne (I amsterdam). Al in 2013 kwam de vraag naar voren of die enorme toename van bezoekers niet zou leiden tot een verstoring van de balans tussen wonen, werken en recreëren. Maar op het moment dat er voorzichtig op de rem had kunnen worden getrapt, is er juist vol gas gegeven en ingezet op groei en ruimte voor de markt. Onder het motto: minder regels, minder handhaving.

En nu lijken we in delen van de binnenstad het kantelpunt voorbij. De overheid heeft de grip op de groei verloren, de overlast door de drukte verergert met de dag. Het toerisme levert weliswaar banen op, maar dat aantal wordt overschat. De totale directe en verborgen kosten van het toerisme lijken de totale baten te gaan overstijgen (Groene Amsterdammer, mei 2017). Uiteindelijk profiteert vooral een klein aantal ondernemers van het grote aantal bezoekers. Massatoerisme en commerciële partijen bepalen de koers. Het is niet vreemd dat bewoners het gevoel hebben dat hun stad hun wordt afgenomen.

Concrete maatregelen worden eigenlijk niet genomen. En als er al maatregelen worden genomen zijn ze onsamenhangend en incidenteel en sorteren ze weinig effect, zo concludeert onder meer de Rekenkamer Amsterdam eind 2016. Bovendien laat de handhaving te wensen over, ook omdat over het handhaven op beleid nauwelijks wordt nagedacht. Sterker nog: op handhaving is de afgelopen jaren flink bezuinigd. Pas sinds kort wordt de roep om strengere handhaving beantwoord, zoals die op vakantieverhuur en op de Wallen.

Als we niets doen wordt de binnenstad gaandeweg puur en alleen het domein voor toeristen, zoals we dat in Venetië al zagen gebeuren. Dit schrikbeeld komt snel dichterbij. De bewoner voelt zich weggedrukt en verliest zijn tolerante en gastvrije houding. De stad lijdt onder het massatoerisme en verandert zienderogen. De aantrekkelijkheid leidt tot prijsopdrijving van vastgoed, waardoor bepaalde groepen geen woning meer kunnen vinden en bepaalde winkels het hoofd niet meer boven water kunnen houden. Er ontstaat een monocultuur van op massatoerisme gerichte winkels, waardoor de Amsterdamse binnenstad zich steeds minder onderscheidt van andere toeristische binnensteden. Er wordt simpelweg roofofbouw gepleegd op de (binnen)stad. De markt schiet door, terwijl de gemeenschap de kosten betaalt voor deze overexploitatie. Wat we missen is een balans tussen de samenleving, de overheid en de markt. Een balans die ervoor zorgt dat er gezamenlijk wordt gewerkt aan waardecreatie voor de stad, aan publieke waarde.

Het is niet meer de vraag óf we moeten ingrijpen, maar hoe. De stad is, zoals gebleken, goed in marketing en heeft de huidige ontwikkelingen zelf deels in gang gezet. Maar het management dat vervolgens nodig is om die ontwikkelingen in goede banen te leiden, laat ernstig te wensen over. Het lijkt alsof de gemeente zich door de huidige ontwikkelingen laat overvallen en ze niet in staat is er adequaat op te reageren. De gemeente zou proactief moeten handelen in plaats van reactief. Er is, kortom, geen visie en geen samenhangend beleid, maar een beleid van incidenten!

Waarden en visie

Amsterdam is, wat Amsterdam in Progress betreft, meer dan een verdienmodel of een stad die zo snel mogelijk moet groeien om zich te kunnen meten met ‘de grote jongens’. Amsterdam is een stad waar het (nu nog) prettig is om te wonen en te verblijven. Maar om dat zo te houden, moeten we wel een andere koers gaan varen dan we nu doen. Natuurlijk vinden ook wij dat de stad moet groeien, maar die groei moet geen doel op zich zijn. Zeker niet zolang daarbij de nadruk ligt op economische groei. Dat is wat er nu gebeurt, vanuit de gedachte dat dit essentieel is voor de stad om erbij te blijven horen. Maar leeft die gedachte niet vooral bij (internationale) marktpartijen die investerings- en beleggingsmogelijkheden zoeken?

Wij stellen voor dat bij beslissingen die de toekomst van Amsterdam bepalen zes waarden centraal komen te staan. Waarden die wat ons betreft onlosmakelijk verbonden zijn met Amsterdam. Bestuurders, beleidsmakers en andere betrokken partijen moeten zich steevast afvragen of een bepaalde beslissing bijdraagt aan een *leefbaar, inclusief, duurzaam, tolerant, betrokken* en *divers* Amsterdam. Deze waarden bieden tezamen een kader waarbinnen beleid kan worden vormgegeven.

Waarde I: Een leefbaar Amsterdam

Koester de kleinschaligheid en menselijke maat die zorgen voor een leefbare stad.

Kleinschaligheid en een menselijke maat zijn de pluspunten die kenmerkend en onderscheidend zijn voor Amsterdam. Dat Amsterdam een relatief kleine en overzichtelijke stad is, is een kwaliteit die we moeten koesteren. Die kleinschaligheid betekent namelijk dat bewoners betrokken kunnen zijn met elkaar en met hun buurt. Deze verbondenheid zorgt voor de sociale cohesie die een buurt sterk maakt en zorgt het voor een stedelijk weefsel dat de stad weerbaar en veerkrachtig maakt. Of zoals Jane Jacobs het verwoordde: de stad heeft *eyes on the street* nodig. Als mensen voor hun gevoel onderdeel zijn van een groot, anoniem en onoverzichtelijk geheel, kunnen ze het idee krijgen dat ze er niet meer toe doen. En daarmee verdwijnt ook hun verantwoordelijkheidsgevoel voor wat er in hun omgeving gebeurt. Dat past niet bij het Amsterdam dat wij willen zijn.

Buurten worden onleefbaar wanneer ze worden overspoeld door grote groepen toeristen, wanneer woningen niet worden bewoond maar tijdelijk worden verhuurd, beleggers bepalen wat er met een buurt gebeurt en karakteristieke buurtwinkels verdwijnen, veelal door extreme huurverhogingen. Voor bewoners wordt het dan moeilijk om gastvrij te blijven. Ze hebben het gevoel dat hun buurt wordt overgenomen door ‘anderen’. Dat moet en kán anders. Door bewoners meer zeggenschap te geven over hun buurt, door massatoerisme aan banden te leggen, door buurtwinkels te beschermen tegen extreme huurverhogingen en door vakantieverhuur te beperken.

In 2030 is Amsterdam een gidsstad voor het beheersen van de drukte. Een stad waar de overige vijf waarden het fundament vormen voor een leefbare stad, waar groei niet een doel is, maar een middel. Een stad die zijn waarden op waarde weet te schatten en koestert.

Waarde 2: Een inclusief Amsterdam

In een inclusieve stad wordt rekening gehouden met de belangen van álle bewoners en wordt niemand uitgesloten.

Een inclusieve stad betekent dat iedereen erbij hoort. In Amsterdam is altijd rekening gehouden met de belangen van uiteenlopende groepen. Er worden dan geen beslissingen genomen die tot gevolg hebben dat groepen mensen worden buitengesloten. Of beslissingen waarbij de voordelen voor de één de nadelen voor de ander zijn. Dat leidt er namelijk toe dat mensen de stad moeten verlaten waar ze jarenlang hebben gewoond en waar ze van houden, omdat ze zich er niet meer thuis voelen of de woningen niet meer kunnen betalen. Of zich niet herkennen in die ontwikkelingen en het gevoel hebben er de dupe van te zijn. Dit past niet bij een eerlijke en rechtvaardige stad als Amsterdam. De stad heeft een traditie van insluiting, niet van uitsluiting. Ooit voelden mensen die geld verdienden aan de stad zich verantwoordelijk voor degenen die daar minder goed toe in staat waren. Dat zou weer zo moeten zijn.

In 2030 worden de baten en lasten van de steeds drukker wordende stad gedeeld. Waar voorheen een kleine groep profiteerde van de populariteit van Amsterdam, deelt nu de gemeenschap in zijn geheel. De lasten komen daar te liggen waar ze ook worden veroorzaakt en de opbrengsten worden eerlijk verdeeld. Mede door het investeringsfonds voor de buurten, waarin er een vast bedrag wordt gevraagd aan iedere bezoeker, is er geld beschikbaar voor bijzondere buurtgerelateerde projecten, voor het veraangename van openbare ruimten, parken of festiviteiten. Bovendien heeft de gemeente besloten om haar eigen vastgoed niet meer te verkopen maar in haar portefeuille te houden voor culturele en maatschappelijke doeleinden. De gemeente heeft zelfs interesse getoond in het opkopen van meer vastgoed om daarmee, op belangrijke schakelpunten, invloed te kunnen uitoefenen.

Waarde 3: Een duurzaam Amsterdam

De stad is innovatief op het gebied van energiegebruik en duurzaam bouwen en behandelt de kwaliteit van de stad met zorg en respect.

In beschouwingen over de toekomst van Amsterdam is er veel aandacht voor duurzaamheid. Vaak gaat het over verantwoord energiegebruik, schone energie, circulaire economie of een goede luchtkwaliteit. Dit betekent in de praktijk dat bij de (woning)bouw expliciet aandacht is voor deze aspecten. Dat er meer ruimte wordt gecreëerd voor voetgangers, fietsers en openbaar vervoer. En dat grote delen van de stad autoluw worden gemaakt, ook vanwege de veranderingen in autogebruik en -bezit.

Amsterdam heeft veel stedenbouwkundige en architectonische kwaliteit en dankt daar mede zijn aantrekkingskracht aan. Wat nu dreigt, is dat die kwaliteit in de uitverkoop wordt gedaan. Zo heeft plaatsing op de Werelderfgoedlijst niet geleid tot bescherming van de historische waarde van de grachtengordel, maar tot overexploitatie ervan; de grachtengordel als decor van commerciële praktijken, met bewoners als figuranten.

In 2030 zijn het de voetgangers en fietsers die ruimte krijgen. Amsterdam is een autoluwe stad waarin het auto- en vrachtverkeer naar de achtergrond is gedrongen. De opkomst van de zelfrijdende auto, de elektrische auto, de deeleconomie en de afname van autobezit in het algemeen hebben deze ontwikkeling mogelijk gemaakt. Hierdoor is er niet alleen meer ruimte beschikbaar voor voetgangers en fietsers, maar ook voor groen en verblijfplekken. Distributiepunten, goederen pick-up points en overstaphubs voorkomen dat groot goederenverkeer en touringcars in de binnenstad het verkeer blokkeren. Goederen worden met kleinschalige, elektrische bestelwagens vervoerd, bezoekers stappen over op het fijnmazige ov-netwerk van de stad, zowel over weg als over water. Ook het aantal rondvaartboten is aan banden gelegd. De boten die nog varen moeten aan strenge milieueisen voldoen, zodat ze de grachten niet bevuilen. En het vermaakverkeer is sterk teruggedrongen.

10 Waarde 4: Een tolerant Amsterdam

De roep om steeds meer handhaving is een gevolg van de overexploitatie van de stad. Beperk de vrijheid van de markt om de vrijheid van bewoners en bezoekers te garanderen.

Amsterdam is een stad waar vrijheid een groot goed is. Al vanaf de 17de eeuw trekken immigranten in grote aantallen naar Amsterdam voor vrijheid van geloof, handel of geaardheid: een tolerant toevluchtsoord voor iedereen. Dit tolerante klimaat is wat Amsterdam bijzonder maakt en daarmee ook aantrekkelijk voor bezoekers. In Amsterdam kan iedereen zichzelf zijn, ongeacht achtergrond, sekse, huidskleur, geloof, levensovertuiging, seksuele voorkeur of lichamelijke beperking. Dat maakt wonen in Amsterdam zo prettig, en soms ook zo ingewikkeld. Leven in een stad met mensen van 180 nationaliteiten, tal van leefstijlen en ook nog eens miljoenen bezoekers dwingt ons om na te denken over ons gedrag. Hoe gaan we met elkaar om in een steeds drukker wordende stad?

Amsterdam prijst zich rijk met de vele bezoekers die de stad dagelijks aandoen. Maar wanneer het toppunt van de *toeristische draagkracht* wordt bereikt, komt de tolerante houding van bewoners onder druk te staan. Het vrije spel van de markt en de grote bezoekersstromen die daar het gevolg van zijn, beperken de ruimte van bewoners. De vrijheid van de een houdt op waar de vrijheid van de ander wordt beperkt. De stad wil zijn tolerante karakter niet verliezen. De roep om meer handhaving is eigenlijk ‘on-Amsterdams’. Handhaving is in feite symptoombestrijding zonder het probleem bij de wortels aan te pakken. Daar waar te veel stadsexploitanten actief zijn, wordt de leefbaarheid aangetast. Door de vrije markt in te perken neemt de noodzaak van handhaving af. Het leidt tot een betere balans tussen de verschillende gebruikers van de stad.

In 2030 is Amsterdam gidsstad, ook wat de vrije markt betreft: er zijn vergunningenplafonds ingesteld voor rondvaartboten, touraanbieders, fietsverhuurbedrijven en souvenirwinkels.

Branchering zorgt ervoor dat de monocultuur in winkelstraten tot het verleden behoort. Bovendien is Amsterdam een voorloper op het gebied van gedragsbeïnvloeding, waardoor overvolle publieke ruimten en daarmee gepaard gaand asociaal gedrag minder voorkomen. De overheid heeft weer grip op de groei. Hoewel de drukte gecontroleerd is toegenomen, is de eerder daarmee gepaard gaande overlast aanzienlijk afgenomen. De bezoeker wordt gezien als een tijdelijke bewoner die de stad verrijkt en daar ook een bepaalde verantwoordelijkheid voor draagt, net zoals de bewoners die voelen.

Waarde 5: Een betrokken Amsterdam

Bewoners staan weer centraal, waardoor er proactief in plaats van reactief beleid kan worden gevoerd.

Je zou het bijna vergeten, maar er wonen ook werkelijk nog Amsterdammers in de binnenstad. Amsterdam is een stad van eigenzinnige, creatieve, ondernemende en betrokken bewoners die niet op hun mondje zijn gevallen en spreken vanuit hun hart. En juist die bewoners zijn essentieel in het druktedebat. Zij zijn de voelsprietten van de stad en merken als eersten wat er verandert, ten goede of ten slechte. Dat maakt ze bij uitstek de partij waarmee de politiek in gesprek moet blijven. Zij geven om de stad en willen meer eigenaarschap over hun stad. Een betrouwbare overheid kan alleen gedijen wanneer ze haar burgers serieus neemt. Een stad besturen betekent meer dan het bedienen van de markt, het vraagt ook een luisterend oor. Transparantie over besluitvorming en daarmee openheid van zaken zijn van essentieel belang voor het vertrouwen tussen burger en bestuur. Wordt er wel geluisterd naar de bewoners? En wordt er ook werkelijk iets met hun kennis en expertise gedaan? Koester de oren en ogen van de stad!

In 2030 is Amsterdam een stad met een open en transparant bestuur. De inwoners voelen zich betrokken bij het beleid voor de stad en hun buurt. Zij zitten als serieuze partij aan tafel.

Het bestuurlijke stelsel is zo ingericht dat er een voortdurende dialoog met burgers plaatsvindt. De inwoners van Amsterdam vormen de spiegel voor het bestuur en het bestuur is een weerspiegeling van de bewoners.

Waarde 6: Een divers Amsterdam

Door in te zetten op diversiteit en menging bestaat de stad uit levendige en aantrekkelijke buurten.

Amsterdam is een unieke stad met een bijzondere historie. Het gemengde karakter is het visitekaartje van de stad. Amsterdam is niet een toeristische attractie waar bezoekers kort vertoeven, maar ook de leefomgeving van bewoners. Een eenzijdig voorzieningenaanbod heeft verschraving van een buurt tot gevolg. Het is essentieel voor een buurt om functies als wonen, werken, winkelen, recreëren, sporten en uitgaan te combineren, zodat er een dynamische en lokale economie kan worden gevormd. Functiemenging is bepalend voor de kwaliteit van de stad. Het zorgt voor levendige en aantrekkelijke buurten, zowel voor bewoners als voor bezoekers. Door functiemenging zijn gebieden bovendien veiliger en wordt er efficiënter en duurzamer gebruik gemaakt van de (openbare) ruimte. Daarnaast heeft Amsterdam een grote diversiteit aan inwoners als het gaat om leeftijd, leefstijl, achtergrond, inkomen, opleidingsniveau. Die diversiteit moet behouden blijven, want die zorgt voor een dynamische en levendige stad. Segregatie wordt zoveel mogelijk voorkomen, onder meer door in alle buurten te zorgen voor betaalbare en passende woningen. Van een duidelijke meerderheidsgroep is geen sprake en de zogeheten superdiversiteit is een feit.

In 2030 gedijt de binnenstad weer goed door de inzet van functiemenging. Er is een divers aanbod van winkels, recreatie en wonen. En de binnenstad wordt niet alleen bezocht door bezoekers, maar ook door mensen die er werken en

Amsterdammers die buiten het centrum wonen. Het is gezellig druk met een gevarieerd aanbod voor iedereen. Er is geen dominante groep aanwezig, maar er heerst een prettige sfeer waarin bewoners, werkers en bezoekers naast elkaar leven. De flitstoerist die voor een paar uur Amsterdam bezocht is dankzij het programma 'Amsterdam is geen doorgangshuis' uit het straatbeeld verdwenen: cruiseschepen en andere touroperators zijn verboden om de stad één middag te overspoelen en vervolgens weer te verdwijnen. Amsterdam is immers geen stad die zich even laat afstrepen van een to-do-lijstje.

2030

In de aanloop naar 2030 is *balans* het toverwoord gebleken. En dan hebben we het niet over 'Stad in Balans' wat ooit is bedacht als pleister voor een bloedende wond. Het gaat om balans tussen samenleving, overheid en markt die tezamen de leefbaarheid van Amsterdam garanderen. De bewoners voelen zich weer eigenaar van hun stad en geen figuranten in een decor van de Werelderfgoedlijst.

Het startschot voor het aanpakken van de drukte waren de Gemeenteraadsverkiezingen van 2018. Aanvankelijk was er niet zoveel aandacht voor het onderwerp. De bewoner en daarmee de kiezer bleef echter kritisch en dwong de politieke partijen als het ware om drukte op te nemen in hun partijprogramma's. Gelukkig bleek na de verkiezingen dat het niet bij programma's bleef, maar dat er ook daadwerkelijk uitvoering werd gegeven aan de plannen. En zo kon Amsterdam zich ontwikkelen tot gidsstad voor het beheersen van de drukte en het bewaken van de balans.

Heb je vragen of wil je meedoen?
Stuur een mail naar
amsterdaminprogress@gmail.com.

Amsterdam op weg naar 2030

is opgesteld door:

Carla Hoffschulte

Nina van der Weiden

Stephen Hodes

Wouter van der Wolk

De publicaties van AiP zijn te vinden op
www.amsterdaminprogress.nl.

Ontwerp: Mainstudio,

Edwin van Gelder

Uitgever: Amsterdam in Progress

**CITIES HAVE
THE CAPABILITY
OF PROVIDING
SOMETHING FOR
EVERYBODY, ONLY
BECAUSE, AND
ONLY WHEN, THEY
ARE CREATED BY
EVERYBODY.**

Jane Jacobs